

Waarnemingen juli, augustus, september 2014

Waarnemingen zijn overgenomen van www.waarneming.nl. Hier is een volledig overzicht is te vinden van de vogels die deze maanden in ons waarnemingsgebied zijn waargenomen.

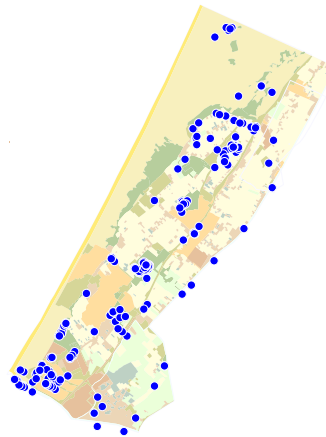
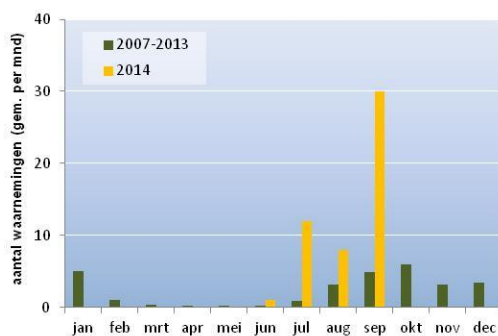
IJsvogels

Op 31 oktober vertelde Jelle Harder ons in zijn lezing een enthousiast verhaal over IJsvogels. Deze kleurrijke vogels blijken vaak verrassend onopvallend, vooral in het broedseizoen. In Noordwijk is het nog steeds een zeer incidentele broedvogel. Het laatste bekende broedgeval was in 2005 op Offem. Zelfs in het topjaar 2008, toen er landelijk 1000 paar in Nederland zaten, zat er geen enkel paartje in ons waarnemingsgebied. Dit is ook te zien in het jaarpatroon in de waarnemingen op www.waarneming.nl sinds 2007 (figuur). SOVON hanteert als datumgrenzen voor het vaststellen van territoria de periode van 1 april t/m 15 mei. In die periode laat de grafiek vrijwel geen waarnemingen zien. Van de 4 waarnemingen zijn er 3 bovendien aan de rand van ons gebied, in jaren dat in de omgeving van Wassergeest en de omgeving van Voorhout paartjes broedden. Pas vanaf juli krijgen we IJsvogels te zien als de jongen van elders gaan zwerven. De piek ligt in oktober. Maar de Duin- en Bollenstreek is ook een toevluchtsoord voor IJsvogels als er 's winters ijs ligt en de slootjes hier net wat later dichtvriezen dan elders. Maar tegen de tijd dat het broedseizoen aanbreekt, is alles weer verdwenen. Dit jaar was daar geen uitzondering op. IJsvogels waren het eerste half jaar afwezig en de eerste waarneming was pas op 27 juni. Toch beleefde de IJsvogel dit jaar in Nederland een bijzonder goed broedseizoen. De extreem zachte winter van 2013/2014 had weinig slachtoffers geëist, zodat zich op veel plaatsen broedparen konden vestigen. De jongenproductie was groot. Een paar in het Bos van Bosman in Leiden bracht bijvoorbeeld drie succesvolle broedsels groot!

IJsvogel 17 sept. 2014 Willem v.d. Bergh ©Peter van Duijn

Figuur: IJsvogels in ons waarnemingsgebied 2007-2014

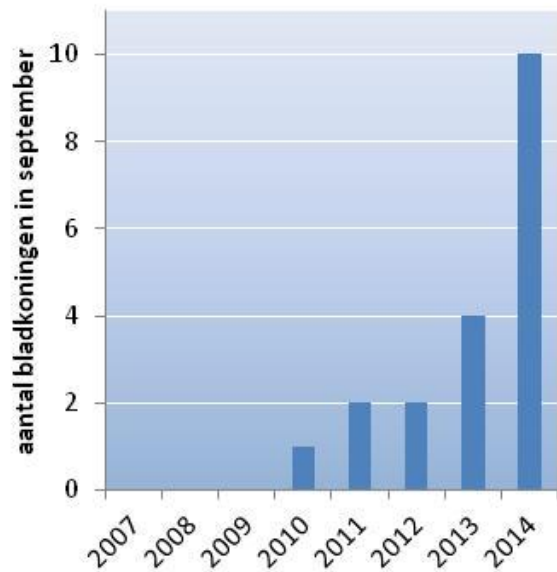
Het is dan ook niet helemaal een verrassing dat we de laatste maanden erg veel IJsvogels zien. De aantallen van afgelopen jaren vallen erbij in het niet (zie grafiek). Het meest intrigerend was wel de waarneming van minimaal 2 jonge vogels, schijnbaar net uitgevlogen, op Willem v.d. Bergh op 27 september (JS). Het lijkt er sterk op dat ze hier gebroed hebben. Navraag bij Jelle Harder leerde dat het onwaarschijnlijk is dat zich zo laat in het seizoen nog een paar vestigt voor een eerste broedsel, zeker zonder IJsvogels direct in de buurt. De tijd komt meer overeen met een derde broedsel. Hebben we hier wellicht een broedpaar over het hoofd gezien? Met de onopvallende leefwijze tijdens het broedseizoen is dat niet uitgesloten. In ieder geval, met zoveel IJsvogels in de buurt, wordt het volgend jaar goed opletten op broedgevallen. Voorwaarde is wel dat we opnieuw een zachte winter krijgen. Misschien dat in onze omgeving ook gebrek aan broedgelegenheid de IJsvogel parten speelt. Een ijsvogelwandje (met de tips van Jelle Harder) kan dan net een duwtje in de rug betekenen. Op het kaartje is te zien wat de plekken zijn waar zich in afgelopen jaren vaak IJsvogels hebben opgehouden: Willem v.d. Bergh, Offem, Nieuw-Leeuwenhorst, St Bavo, Langeveld en de noordkant van het Oosterduinse Meer. Plekken om goed op te letten in het volgende broedseizoen!

Meer en meer Bladkoningen

Als er ergens in een bosje een Bladkoning opduikt dan heeft deze een verre reis achter de rug. De dichtstbijzijnde broedgebieden liggen in de Oeral, meer dan 3500 km bij ons vandaan. Een wonderlijke prestatie voor een vogeltje dat maar een slag groter is dan een Goudhaantje. De aantallen Bladkoningen die ons land bereiken, verschillen van jaar tot jaar. De gedachte is dat dit onder andere afhangt van het weer: jaren met een oostelijke stroming zouden meer Bladkoningen brengen. Maar kijken we naar de afgelopen jaren dan lijken er jaar op jaar steeds meer gezien te worden (zie de figuur). Dat is in de eerste plaats te danken aan scherpe waarnemers. Casper Zuyderduyn en Maarten Wielstra weten ze als geen ander te vinden. Maar zij zijn niet de enigen voor wie dat is weggelegd.

Afgelopen jaar kon iedereen die er wat moeite voor deed wel een Bladkoning te zien krijgen. Je ziet de toename alleen al aan de septemberwaarnemingen. Tot voor kort was de enige septemberwaarneming in ons waarnemingsgebied in 2006, toen een bijzonder vroege vogel op 9 september bij de Puinhoop zat (BB). Daarna duurde het tot 2010 tot de volgende septemberwaarneming. Vanaf dat jaar verschijnen ze jaarlijks al zo vroeg.

Dit jaar was een topjaar met al minimaal 10 verschillende Bladkoningen in september. Dat dat niet alleen komt door meer waarnemers die beter kijken (en luisteren!) bewijst wel het groepje van 3 vogels dat Casper Zuyderduyn op 23 september in de Noordduinen aantrof. Ze nemen echt in aantal toe.

Bladkoning 16 sept 2014 Middengebied-zuid Noordwijk ©Casper Zuyderduyn

Otters onderweg

Een aantal jaar geleden hadden we Hugh Jansman van Alterra te gast voor een lezing over Boommarters en Otters. Hij vertelde hoeveel Boommarters er jaarlijks in Nederland slachtoffer worden van het verkeer en dat dit trieste nieuws ook een lichtpuntje heeft. Want je weet vaak pas dat er ergens Boommarters zitten als je er één dood op de weg ziet liggen. Dat hebben we in Noordwijk ook gezien. Sinds 2008 zijn er met enige regelmaat meldingen van doodgereden Boommarters op de N206, een teken dat ze zich in de binnenduinrand hebben gevestigd. De laatste twee jaar zien we dat gelukkig ook terug in een toenemend aantal zichtwaarnemingen van levende dieren. Zo sneuvelden er ook dit kwartaal wel weer twee Boommarters op de N206, op 26 augustus (AE) en 3 september (SV), maar werd er begin juli ook een gezin van drie jonge dieren gezien in het Oosterkanaal in de AWD, zwemmend!

Waarschijnlijk geldt voor Otters hetzelfde als voor Boommarters: het dubbele gevoel dat je hebt als er één in het verkeer sneuvelt. Triest - maar tegelijkertijd zitten ze er blijkbaar toch maar. Op 24 augustus was een wegwerker op de A44 ter hoogte van bloemveiling FloraHolland aan het werk. Hij zag voor zijn ogen hoe een Otter de weg overstak, twee keer door een auto geraakt werd en ter plekke overleed. Wie verwacht dat, een Otter op de A44 bij Rijnsburg, bijna om de hoek.

De Otter is met een onverwachte opmars bezig in Zuid-Holland. In de Nieuwkoopse Plassen zitten er inmiddels minimaal twee. Dat er nu ook één bij ons in de buurt opduikt, is wellicht een teken dat ook een ander deel van het historisch verspreidingsgebied weer bezet kan raken. Nog tot begin jaren zestig was het gebied van de Kagerplassen, Braassemmermeer en Westeinderplas bewoond door Otters. Ze waren toen al overal in Nederland aan het verdwijnen en het was in die periode ook snel gedaan met de Otter in Zuid-Holland. Het is goed mogelijk dat het onfortuinlijke dier dat op de A44 aan zijn einde kwam hier vanuit de Kagerplassen terecht is gekomen. Is dit een eerste voorbode van vestiging in onze omgeving? Laten we hopen dat we de kans krijgen hier ooit eens een Otter te gaan zien, maar dan liever niet dood op weg.

Bollenland onder water – het viel wat tegen

Het is elk jaar weer afwachten of er bollenland onder water wordt gezet. Zoals beschreven in tussen de ‘Tulpen en de Zee’ gebeurt dat in de Bollenstreek veel minder vaak dan in de bollenvelden in Noord-Holland. Dit jaar was aan de magere kant, met drie percelen onder water: twee langs de Ambachtsweg in Noordwijkerhout (beiden 2,8 ha, van 4 juli tot 5 oktober) en één in de Bronsgeest (2,5 ha, van 10 juli tot 31 augustus). Het perceel in de Bronsgeest was vaak leeg vanwege wandelaars die langs de rand ervan liepen. Zoals gebruikelijk verschijnen op een perceel eerst groepen rustende meeuwen. De **Kokmeeuwen** vormden de hoofdmoot, maar regelmatig zaten er één of meerdere **Geelpootmeeuwen** tussen en af en toe ook een **Zwartkopmeeuw** (MW, JD). Meest bijzonder waren de **Dwergmeeuwen** die op 22 en 27 juli op het perceel in de Bronsgeest (1 juv HV) en op 4 augustus langs de Ambachtsweg (1 subadult MW) zaten. Op 6 september zat een mogelijke **Baltische Mantelmeeuw** langs de Ambachtsweg (MW). Tussen de meeuwen stonden aan de Ambachtsweg af en toe enkele **Lepelaars** te rusten (SH). Bijzonder waren de **Kleine Zilverreigers** die op 6 juli (1) en 15 juli (2) het perceel bezochten (MW). In juli verbleven ook steeds rond de 55 **Visdieven** op het perceel: vogels van de nabijgelegen kolonies bij 't Soldaatje met hun jongen. Maar daar kwamen ze niet allemaal vandaan. Op 17 juli zat er een tweedejaars Visdief tussen (MW). Dit is bijzonder, want vrijwel alle Visdieven blijven in hun hele tweede levensjaar in hun overwinteringsgebieden op het zuidelijk halfrond. De steltlopers verschijnen pas als het waterleven in het ondergelopen perceel op gang komt (muggenlarven). Op 11 juli verscheen de eerste **Kemphaan** langs de Ambachtsweg (MW), en op 22 juli een groep van 13 op het perceel in de Bronsgeest (HV). Dit was ook de grootste groep in de hele periode, wat wel aangeeft dat de doortrek van steltlopers op de percelen wat teleurstellend was. Oeverlopers waren de enige vaste gasten (maximaal 8 Ambachtsweg). Leuk waren de **Krombekstrandlopers** (26 en 27 juli Bronsgeest, 26 augustus Ambachtsweg), **Kleine Strandlopers** (17 augustus Bronsgeest, 26 en 27 augustus Ambachtsweg) en **Bosruiters** (23 juli Bronsgeest, 13 juli en 21 augustus Ambachtsweg; HV en MW). Hoogtepunt was de **Grauwe Franjepoot** die op 17 en 18 augustus even te zien was op het perceel in de Bronsgeest (MW, CZ). De 2 **Regenwulpen** op 10 juli in de Bronsgeest (LS) zijn ongebruikelijke gasten voor ondergelopen bollenpercelen. Net als andere jaren verschijnen in de laatste fase van het droogvallen de **Bontbekplevieren**, met maximaal 6 op 26 augustus (MW).

Regenwulp 18 augustus 2014 Strand Noordduinen Noordwijk ©Casper Zuyderduyn

Maandoverzicht

juli

De reeks van warme maanden van dit jaar kreeg ook in juli vervolg. De maand eindigde bij de zes warmsten sinds 1901. Vooral in het midden van de maand liepen de temperaturen flink op. Daarbij was het in ons deel van het land ook droog. Pas aan het eind van de maand kregen ook wij te maken met zware buien. Op 28 juli was dat zelfs aanleiding voor code oranje. Bij ons viel in een paar uur bijna 40 mm regen (weerstation Valkenburg). De wind zat vrijwel de hele maand aanhoudend in de noord en oosthoek.

Op 5 juli trokken twee vroege **Grote Gele Kwikstaarten** over de Coepelduynen (PS). In een grote zandhoop op het bedrijventerrein Gravendam nestelden **Oeverzwaluwen** (JD). Op 14 juli waren er 7 nestholen in gebruik en op 14 augustus nog steeds minimaal 2. Op 14 juli verschenen de eerste 2 juveniele **Zwartkopmeeuwen** langs de Ambachtsweg en op 16 juli vloog de eerste Zwartkopmeeuw langs de zeetrekhut (JD). Op 19 juli vloog een **Zwarte Ooievaar** over Noordwijk aan Zee (CZ) en op 29 juli opnieuw één over de Noordzijdepolder (TS). In juli zwerft er wel eens een **Zwarte Wouw** rond in onze buurt. Op de 21e vloog er één over Noordwijkerhout (PH). Op 25 juli liepen er 5 **Ooievaars** in de Elsgaestepolder (MG, JF). Vanwege de aanhoudende noordenwind was er weinig zeetrek te zien. De eerste **Kleine Jager** van het najaarsseizoen vloog op 29 juli langs de zeetrekhut (PS). Door de mist vloog die dag ook een **Reuzenster** over strand naar noord (PS). Op 31 juli vloog er een **Smelleken** langs de zeetrekhut (JD), een zeldzame verschijning in deze tijd van het jaar.

Keizersmantel eind juli 2014 tussen het Panneland en de Oase AWD ©Dennis van der Niet

Met hoge temperaturen en weinig neerslag was het een goede julimaand voor vlinders en libellen. Op 3 juli vloog een **Keizersmantel** in een bollenveld bij de Zilkerduinweg (JG). Dit is de eerste waarneming in ons waarnemingsgebied. Mogelijk was deze afkomstig uit de noordelijke AWD. Dit is één van de twee lokaties waar deze soort zich in 2013 na een afwezigheid van 30 jaar weer in Nederland heeft gevestigd. Van de **Oranje Luzernevlinder** bereikte dit jaar vanuit het zuiden weer een flink aantal ons land, hoewel minder dan in het topjaar 2013. Er werden er verschillende langstrekkend gezien, o.a. op 27 juli in de Bronsgeest (MW). Op 19 juli vloog er een **Zuidelijke Keizerlibel** in De Vellen in de AWD (BB). Dit is de derde waarneming van deze zuidelijke soort die steeds vaker Nederland bereikt. Op 20 juli vlogen minimaal 8 **Zwervende pantserjuffers** bij een poeltje op Willem v.d. Bergh (PS). Dit is een pioniersoort die af en toe in ons werkgebied opdrukt bij vochtige duinvalleien. Naast Boommarters sneuvelden er ook 3 **Bunzings** op de N206. Ironisch genoeg is ook dit een teken dat er dit jaar relatief veel waren in vergelijking met afgelopen jaren. Het laatste jaar waarin evenveel Bunzings gevonden werden was 2008. Gelukkig was er ook een waarneming van een levende Bunzing in de AWD op 25 juli.

augustus

Ondanks de warme julimaand zullen velen zich de zomer 2014 als een slechte herinneren. Augustus brak met de reeks van warme maanden en was bijzonder koel en nat. Er viel bijna twee keer zoveel regen als normaal. Alleen de eerste en laatste dagen van de maand brachten warm zomerweer. De wind zat voornamelijk in de zuid- en westhoek, afgewisseld met een enkele dag zuidoost.

Op 1 augustus vloog er eind van de middag een **Lachstern** boven de Coepelduynen, in een groep Kokmeeuwen die op insecten aan het jagen was (SG). Even later cirkelde de (waarschijnlijk zelfde) vogel boven de Grashoek (RM). Op 2 augustus trok een groep van maar liefst 8 **Zwarte Ooievaars** een spoor van enthousiaste waarnemers over ons werkgebied. Ze werden eerst gezien boven de AWD (JW), waarna ze via de St Bavo en 's Gravendijck door verschillende mensen tot in Katwijk gevolgd konden worden. Wat ten oosten van de route van de ooievaars volgde een half uur later een **Vale Gier** (BB). Deze vogel had de vorige dag gebivakkeerd op Texel en zakte nu langs de kust af naar het zuiden. Helaas boog hij in onze omgeving meer naar het oosten af (over Leiden) en schampte nog net ons werkgebied in de Elsgeesterpolder. Nadat eind juli de **Gierzwaluwen** stilletjes waren verdwenen boven het dorp, was er alleen op 9 en 11 augustus nog een grotere voedselzoekende groep aanwezig boven het ondergelopen bollenland langs de Achterweg. Tot eind van de maand was er af en toe nog een enkele, met de laatste waarneming van 4 op 5 september over de Puinhoop (AM). Is augustus normaal de topmaand voor sterns, dit jaar waren de aantallen langs de Zuid-Hollandse kust uitzonderlijk laag. De harde WZW wind van 11 augustus bracht langs de zeetrekhut alleen een juveniele **Drieteenmeeuw** (PS, JD) en de enige **Kleine Jager** van de maand (PS). Om 10 augustus verscheen de eerste doortrekkende **Tapuit** in de Elsgeesterpolder (JW). Vanaf 23 augustus kwam de doortrek van Afrikatrekkers op gang, met op die dag een **Grauwe Vliegenvanger** op Willem v.d. Bergh (JiR) en de volgende dag een **Draaihals** in de noordelijke Coepelduynen (CZ). Op 26-28 augustus was er een doortrekgolfje van **Grauwe Vliegenvangers** met 1 in de AWD en 2 in Noordwijk (AM, CZ). Op 26 augustus zat in de Grashoek behalve een Grauwe ook een **Bonte Vliegenvanger** (ID). De doortrek van Afrikatrekkers was ook te zien op het ondergelopen bollenland langs de Ambachtsweg, waar op 28 augustus een **Rietzanger** op het open slik liep (MW). Een tweede **Draaihals** diende zich op 31 augustus aan bij de Puinhoop (CZ) en liet zich mooi bekijken en fotograferen. In de Elsgeesterpolder zaten die dag 10 **Paapjes** (MD). In de middag van 26 augustus was er goede roofvogeltrek, met in totaal 17 **Bruine Kiekendieven** over Noordwijk aan Zee, met daarbij 32 **Blauwe Reigers** (CZ). De **Grote Zilverreiger** arriveerde dit jaar vroeg op de vaste overwinteringsplekken in Nederland. Op 30 augustus zat de eerste in Polder Hoogeweg (RM). Daar waren ook 2 juveniele **Purperreigers** aan het voedselzoeken en zat ook de **Slechtvalk** al op zijn winterstek (RM). Over Rijnsoever Katwijk vloog op 30 augustus een vroege **Kramsvogel** (AM). Op 10 augustus liep er een **Wezel** in de Elsgeesterpolder (JW).

Grote Zilverreigers 28 sep 2014 de Puinhoop Katwijk ©Johnny van der Zwaag

september

September was weer een warme en zeer droge maand. Hogedrukgebieden in onze omgeving brachten rustig weer. In het weer zat weinig verandering: een zuidelijke tot oostelijke stroming overheerste en stormdepressies van enige betekenis bleven uit.

Op 1 en 2 september verbleef een **Velduil** in de Coepelduynen (TW). Op 16 september waren er 2 aan het jagen in het Boeveld in de AWD (LT). Op 17 en 18 september was er in de Coepelduynen zelfs een groep van 3 aanwezig (JM). De **Draaihals** bleef tot 2 september te zien bij de Puinhoop (RR).

Op 8 september zat er opnieuw één op het terrein van de Noordwijkse Golfclub (MW). Over de Noordduinen trok op 2 september een **Ortolaan** (CZ), terwijl er 's middags een vroege **IJsgors** over de St Bavo vloog (MW). Op 6 september zaten er minimaal 6 **Paapjes** in de Coepelduynen (AE) en minimaal 7 op 's Gravendijk (MD).

Langs de zeetrekhut vloog op 6 september een **Roodhalsfuut** en op 12 september de eerste **Roodkeelduiker** van het seizoen (JD). Deze wintergast kruiste een typische zomergast: die dag was er nog een jonge Koekoek aanwezig in de Coepelduynen (HV).

De volgende dag zat er één in de AWD Schrama (GS). Op 14 september ontdekte Casper Zuyderduyn een eerstejaars **Sperwergrasmus** in een dichte braamstruik bij volkstuinten langs de Duinweg. Op 23 september zat er hier weer één, waarbij niet duidelijk was of dit dezelfde vogel was (CZ). Vier keer werd een overtrekkende **Duinpieper** opgemerkt, op 13, 14, 17 en 24 september (MD ea).

Op de Puinhoop was 17 september een soortenrijke dag. Naast de Duinpieper trokken er een **Visarend**, een **IJsgors** en een **Velduil** over (RR, JZw ea). Dat het de moeite loont om geluiden van overtrekkende vogels op te nemen bleek op 14 september. Op basis van een sonogram van de opname kon Maarten Wielstra een overtrekkende **Waterpieper** met zekerheid op naam brengen.

De enige keer dat het wat harder waaide was op 22 september. De wind zat in het NNW.

Ondanks dat dit niet optimaal is voor zeevogels, bracht dit toch 2 **Grauwe Pijlstormvogels**, een **Noordse Stormvogel** en 2 **Grote en Kleine Jagers** voor de zeetrekhut (JD). Op 24 september volgden nog een **Noordse Stormvogel** en een **Vorkstaartmeeuw** (HS). Op 26 september vloog een juveniele **Kleinste Jager** langs het strand van de Coepelduynen (ES). Op 24 september zat daar de eerste **Pontische Meeuw** van het seizoen (RR). Op de Puinhoop was 28 september de eerste dag met behoorlijke aantallen vogels. Naast 4000 **Graspiepers**, 9000 **Spreeuwen** en het hoge aantal van 783 **Kneuen** vloog er een groep van 28 **Grote Zilverreigers** over (RR PS ea). Te bedenken dat de Grote Zilverreiger niet eens zo heel lang geleden nog een dwaalgast was in Nederland.

Draaihals 2 sept 2014 De Puinhoop Katwijk ©Johnny van der Zwaag

De **Grijze zeehond** is tegenwoordig een vaste gast langs het strand in de zomer. Op 14 september zwommen er zelf 6 bij de Duindamseslag (LSc). Op 19 september zat er een **Tengere grasjuffer** bij het Weetje van de Blauwe Paal in de AWD (VK). Dit is een vrij zeldzame libellensoort die zich als pionier snel in tijdelijke watertjes weet te vestigen. Dit is de eerste waarneming van deze soort voor ons waarnemingsgebied. Op 22 september was een **Koninginnepage** kort aanwezig bij het Wantveld Katwijk (JZw), de vierde waarneming voor ons gebied.

Grijze zeehond in de branding Strand Noordwijk ©Piet Broekhof

Waarnemers

AE	Arjan van Egmond	JS	Joost van der Sluijs	MW	Maarten Wielstra
AM	Annelies Marijn	JG	J. de Groot	PH	Pel van Hattum
BB	Bas van der Burg	JM	Jaap van der Marel	PS	Peter Spierenburg
CZ	Casper Zuyderduyn	JiR	Jillis Roos	RM	Rob de Mooij
ES	Ed Schouten	JW	Jan Wierda	RR	René van Rossum
GS	Gijs Smit	JZw	Johnny van der Zwaag	SG	Sam Gobin
HS	Hans van Stijn	LS	Leo Schaap	SH	Sarah Humphrey
HV	Hein Verkade	LSc	Leo Schenkels	SV	Siem Vos
ID	Ineke van Dijk	LT	Louis van Trigt	TS	Theo Schouten
JD	Jelle van Dijk	MD	Menno Van Duijn	TW	Theo Westra
JF	Jaap Faber	MG	Mariska de Graaff	VK	Vincent Kalkman

bron: www.waarneming.nl

Klaapekster 29 september De Puinhoop ©René van Rossum